

22/02/2019

ΙΑ΄ Ιερατική Σύναξη στη Μητρ.Νέας Σμύρνης με θέμα: «Κεφαλοκλισία - Ύψωσις - Κλάσις και Μετάληψις»

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Νέας Σμύρνης](#)

Πραγματοποιήθηκε η ΙΑ΄ Ιερατική Σύναξη της Ίερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης τη Πέμπτη 14 Φεβρουαρίου 2019 στό Πνευματικό Κέντρο της ενορίας του Ἀγίου Σώστη.

Στή Σύναξη όμιλητές ήταν ό Αίδεσ. Πρεσβ. π. Δημήτριος Τσουροϋς, Προϊστάμενος τοϋ Ίεροϋ Ναοϋ Αγίων Αναργϋρων Νέας Σμύρνης, ό όποϊος ανέπτυξε τό θέμα «Κεφαλοκλισία - Ύψωσις - Κλάσις», καί ό Αίδεσ. Πρεσβ. π. Σπυρίδων Χιόνης, Έφημέριος τοϋ Ίεροϋ Ναοϋ Αγίας Τριάδος Αργυρουπόλεως, ό όποϊος ανέπτυξε τό θέμα «Μετάληψις».

Αρχικά ό Σεβασμιώτατος κ. Συμεών έδωσε τόν λόγο στόν πρώτο όμιλητή, π. Δημήτριο, γιά νά αναπτύξει τό άνωτέρω θέμα του. Τόνισε ότι τμήμα τής θείας Λειτουργίας πού ακολουθεϊ τήν Κυριακή Προσευχή καί έκτείνεται μέχρι τή χρήση τοϋ «ζέοντος», συνιστᾶ προπαρασκευαστικό τμήμα γιά τή θεία Μετάληψη. Ή εύχή «Εϋχαριστοϋμεν σοι βασιλεϋ άόρατε», ή πρώτη εύχή πού ακολουθεϊ τήν Κυριακή Προσευχή, εϊναι γνωστή ως εύχή τής Κεφαλοκλισίας. Ή εύχή αύτή, πού άπευθύνεται στόν Θεό-Πατέρα εισήλθε στό σϋμα τής Λειτουργίας στίς άρχές τοϋ 5ου αϊώνα, πιθανότατα όχι γιά νά προετοιμάσει τούς πιστούς γιά τή θεία Μετάληψη (έρμηνεία πού θά κερδίσει έδαφος σέ μεταγενέστερους αϊώνες), αλλά γιά νά κατευοδώσει μετανοοϋντες, αλλά καί πιστούς άνέτοιμους πρός μετάληψη, πού κατά τά λειτουργικά ήθη τής έποχής συνήθιζαν νά αναχωροϋν από τό ναό πρίν τή μετάδοση τής Εϋχαριστίας. Στήν παραπάνω θέση συνηγορεϊ ή άκριβής έννοια

τῆς φράσης τῆς εὐχῆς: «τά προκείμενα πᾶσιν ἡμῖν εἰς ἀγαθόν ἐξομάλισον». Ἡ φράση αὕτη δέν ἀναφέρεται στά κείμενα στό θυσιαστήριο εὐχαριστιακά εἶδη, τά ὁποῖα παρακαλοῦμε τόν Θεό νά προσαρμόσει στίς καθημερινές μας ἀνάγκες, ἀλλά στίς παρουσιαζόμενες περιστάσεις καί δυσκολίες τῆς καθημερινότητας, τίς ὁποῖες ζητοῦμε ἀπό τόν Κύριο νά μετριάσει καί νά ἐξομαλύνει.

Ἡ εὐχή «Πρόσχες Κύριε» πού ἀκολουθεῖ, γνωστή σέ ἀρχαῖα χειρόγραφα ὡς εὐχή τῆς ὑψώσεως τοῦ Ἄρτου, εἰσῆλθε στό σῶμα τῆς Λειτουργίας τόν 7ο αἰώνα, ὡς δάνειο ἀπό τή μικρασιατική Λειτουργία τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Κύριο χαρακτηριστικό τῆς εὐχῆς εἶναι ὅτι ἀναπέμπεται πρὸς τόν Χριστό καί ὄχι πρὸς τόν Θεό-Πατέρα, ἀλλά καί ὅτι στερεῖται δοξολογικῆς κατακλεῖδας. Ὁ λειτουργός παρακαλεῖ γιά τήν εὐμένεια τοῦ Κυρίου, πού θά τόν ἀξιώσει νά μεταλάβει ἐπαξίως, ἀλλά καί γιά νά μεταδώσει τά εὐχαριστιακά εἶδη στούς πιστούς. Σύμφωνα μέ νεότερους ἐρμηνευτές μέ τήν προπαρασκευαστική πρὸς τή θεία Μετάληψη αὕτη εὐχή ἐνθαρρυνόμαστε νά ἀποκτοῦμε αἴσθηση τῆς ἄμεσης παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἰδρυτής, ὁ θύτης καί τό θῦμα τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Ἡ λειτουργική πράξη τῆς ὑψώσεως τοῦ καθγιασμένου ἄρτου πού ἀκολουθεῖ, ἡ

όποια καί παγιώθηκε τόν 7ο αἰώνα, εἶχε ἀρχικά τόν ποιμαντικό σκοπό τῆς προβολῆς του στούς πιστούς. Ἀργότερα ἀπέκτησε τούς συμβολισμούς τῆς σταυρώσεως, ἀλλά καί τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Σύμφωνα μέ λειτουργικά καί ἀγιολογικά κείμενα πού χρονολογοῦνται ἀπό τόν 8ο ἕως τόν 13ο αἰώνα ἡ στιγμή τῆς ὑψώσεως (κατά τούς αἰῶνες ἐκείνους) ἐθεωρεῖτο στιγμή εἰδικῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ ὅλων τῶν προσφορῶν τῶν πιστῶν. Ἀφενός ἀποτελοῦσε σφραγίδα τοῦ θαύματος τῆς μεταβολῆς πού εἶχε συντελεστεῖ κατά τήν ἐπίκληση τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων. Ἀφετέρου, συνιστοῦσε στιγμή εὐλογίας πρὸς ὅλες τίς μή καθαγιασμένες προσφορές, πού ἀπό τό σημεῖο ἐκεῖνο καί μετὰμποροῦσαν νά διατεθοῦν ὡς «ἀντίδωρο».

Ἡ πράξη τῆς κλάσης τοῦ ἄρτου, πού ἔπεται, ἀποτελοῦσε γιὰ τήν πρώτη Ἐκκλησία κατεξοχήν πράξη φανέρωσης τοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου οἱ δύο μαθητές ἀναγνώρισαν τόν Χριστό στούς Ἑμμαούς καί μέ τόν χαρακτηρισμό αὐτό ἀποκαλοῦσαν οἱ πρῶτοι χριστιανοί τή θεία Εὐχαριστία. Σταδιακά ὁ μελισμός τοῦ καθαγιασμένου ἄρτου ἐκ μέρους τοῦ λειτουργοῦ, ἐκτός ἀπό πρακτική διευκόλυνση τῆς μετάληψης κλήρου καί λαοῦ, θά ἀποτελέσει πράξη μίμησης τοῦ Κυρίου κατά τόν Μυστικό Δεῖπνο, ἀλλά (κυρίως ὅταν θά ἀρχίσει νά παγιώνεται ὁ τετραμερὴς τεμαχισμός μετὰ τόν 12ο αἰώνα) θά ἀρχίσει νά συνδέεται μέ τό πάθος, τή σφαγὴ καί τήν κακοποίηση πού ὑπέστη ὁ Χριστός γιὰ τή σωτηρία μας. Ὁ μελισμός, βέβαια, ὅπως καί ὁ λειτουργὸς ὁμολογεῖ κατά τή στιγμή τῆς κλάσης («ὁ μελιζόμενος καί μή διαιρούμενος, ὁ ἐσθιόμενος καί μηδέποτε δαπανώμενος»), δέν συνιστᾷ ἀκρωτηριασμό τοῦ Χριστοῦ. Σέ κάθε τεμάχιο τοῦ καθαγιασμένου ἄρτου βρίσκεται ὁλόκληρος, καί μή δαπανώμενος, ὁ Χριστός.

Ἡ ἔνωση, ἡ μόνιμη δηλαδή βύθιση καί τοποθέτηση συγκεκριμένου τεταρτημορίου τοῦ καθαγιασμένου ἄρτου, ἐντὸς τοῦ ποτηρίου μέ τόν καθαγιασμένο οἶνο, ἔχει μᾶλλον ὡς ρίζα τό φαινόμενο τῶν «εὐλογιῶν», τῆς ἀποστολῆς δηλαδή ἐμβαπτισμένων (πιθανότατα) τεμαχίων ἄρτου στούς ἀπουσιάζοντες ἀπὸ τήν Εὐχαριστία πιστούς, πού λάμβανε χώρα μέχρι τὰ μισὰ τοῦ 4ου αἰώνα. Σύντομα θά ἐπενδυθεῖ θεολογικά, δηλώνοντας τήν ἐνότητα τοῦ Κυρίου (παρά τὰ διακριτὰ εὐχαριστιακά εἶδη) καί ἀργότερα θά ἀποκτήσει πνευματολογικό προσανατολισμό, ὅπως ἄλλωστε δηλώνουν τὰ σχετικὰ λόγια τοῦ λειτουργοῦ, καθὼς πραγματοποιεῖ τήν ἔνωση.

Ἡ ρίψη τέλος τοῦ θερμοῦ ὕδατος στό ποτήριο, λίγο πρὶν ἀπὸ τή θεία Μετάληψη συνιστᾷ πρακτική πού παγιώνεται μετὰ τόν 12ο αἰώνα. Ἀρχικά θά ὑποδηλωθεῖ ἡ παραμονή τῆς θεότητος στό νεκρὸ σῶμα τοῦ Κυρίου καί ἀργότερα (14ος αἰώνας) θά δοθεῖ σαφὴς πνευματολογικὸς προσανατολισμός. Ἡ ἔγχυση τοῦ θερμοῦ ὕδατος θά συμβολίσαι τήν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στήν Ἐκκλησία καί τήν

όλοκλήρωση τοῦ ἔργου τῆς θείας οἰκονομίας, ἑνός ἔργου πού μετὰ τόν 8ο αἰώνα εἶχε ἀρχίσει (μέ τρόπο σαφέστερο) νά ἀναπαριστᾶται σέ διάφορες στιγμές τῆς λειτουργίας.

Ἐν συνεχείᾳ ἔλαβε τόν λόγο ὁ δεύτερος ὁμιλητής, π. Σπυρίδων, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε ἐμπεριστατωμένως τό θέμα «Μετάληψις», καλύπτοντας ὅλες τίς πλευρές τοῦ ἐν λόγω λειτουργικοῦ ζητήματος.

Στό τέλος τῆς Ἱερατικῆς Σύναξης ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης μας κ. Συμεών εὐχαρίστησε τούς ὁμιλητές, π. Δημήτριο Τσουροῦ καί π. Σπυρίδωνα Χιόνη, γιά τόν κόπο, τήν πληρότητα καί τή σαφήνεια τῶν ὁμιλιῶν τους, καί ἀκολούθησε συζήτηση. Τέθηκαν ἐρωτήματα καί δόθηκαν ἀπαντήσεις ἀπό τούς Εἰσηγητές καί τόν Σεβασμιώτατο κ. Συμεών.